

آیین رونمایی از نسخه جدید و آزمایشی

پایگاه کتابخانه دیجیتال نور
www.noorlib.ir

به کوشش: هیئت تحریریه ره آورد نور

اشاره

معمولاً در روز «کتاب، کتابخوانی و کتابدار»، اتفاقات خوب و راهگشایی در این حوزه رقم می‌خورد؛ از جمله این رخدادها می‌توان گفت، آیین رونمایی از نسخه جدید و آزمایشی پایگاه کتابخانه دیجیتال نور (نورلایب) بود. در این مراسم، حجت‌الاسلام والمسلمین سید مصطفی طباطبایی، مدیر پایگاه نورلایب، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر عبدالحسین خسروپناه، معاون علوم انسانی و هنر دانشگاه آزاد اسلامی و استاد حوزه و دانشگاه، به ایراد سخن پرداختند. در ذیل، خلاصه‌ای از آنچه در این آیین رونمایی گذشت، در معرض استفاده خوانندگان و علاقه‌مندان عزیز قرار می‌گیرد.

نورلایب، بستر ارائه خدمت به وبگاه‌های نور

در ابتدای این مراسم، جناب حجت‌الاسلام والمسلمین سید مصطفی طباطبایی، مدیر کتابخانه دیجیتال نور، در سخنانی به معرفی قابلیت‌ها و امکانات جدید نسخه دوم این پایگاه پرداخت که در ادامه، گزیده‌ای از سخنان ایشان از نظر می‌گذرد:

«بر اساس بررسی‌ها، تقریباً نزدیک به صد هزار عنوان کتاب مربوط به یازده قرن اول اسلام وجود دارد. مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، حدود سی سال است که کار تهیه نرم‌افزارهای علوم اسلامی و دیجیتال‌سازی منابع را به عهده گرفته است. در ادامه کار تولید نرم‌افزارها، تأسیس پایگاه کتابخانه دیجیتال نور (نورلایب) هم آغاز شد و اکنون نزدیک شانزده سال از عمر آن می‌گذرد که امروز در این جلسه، نسخه جدید پایگاه را به کاربران گرامی عرضه می‌کنیم. هدف اصلی این پایگاه، عرضه نسخه دیجیتال کلیه کتاب‌های علوم اسلامی و علوم انسانی مرتبط با آنهاست.

این پایگاه، بستری است برای استفاده کاربران از کتاب‌ها به صورت قانونی و حلال. ما در این پایگاه تلاش داریم رضایت کلیه صاحبان آثار را جلب کنیم. این پایگاه در حال حاضر، روزانه تقریباً پنج هزار بازدید دارد و کاربران بسیاری از برخی نقاط دنیا، از آن استفاده می‌کنند. نکته جالب توجه این است که با وجود اینکه پایگاه کاملاً پژوهش‌محور است و برای متخصصان فعالیت می‌کند، با این حال، حدود چهل درصد کاربران آن، از کشورهای جهان اسلام و عمدتاً عرب‌زبان هستند.

اکنون پایگاه نورلایب، با دانشگاه‌های دهلی آمریکا، کمبریج انگلیس، تورنتو کانادا و چند دانشگاه در آلمان، هندوستان و لبنان طرف قرار داد است و اشتراک این پایگاه، در اختیار دانشجویان آنها قرار دارد. ان‌شاءالله،

هدف هم این است که هرچه بیشتر، خدمات پایگاه را برای ترویج و توسعه علوم اهل‌بیت (علیهم السلام) توسعه دهیم.»

سید مصطفی طباطبایی، در بیان امکانات جدید پایگاه نورلایب گفت:

«در نسخه جدید که امروز راه‌اندازی می‌شود، تغییرات و قابلیت‌هایی در نظر گرفته شده است که بنده به طور مختصر، به برخی از این ویژگی‌های جدید اشاره می‌کنم:

- تغییرات در سرعت و عملکرد پایگاه؛
- تغییر گرافیک پایگاه؛

- به‌کارگیری هوش مصنوعی و قابلیت‌های متن‌کاوی برای استخراج داده‌های مختلف به صورت ماشینی؛

- ارائه استانداردهای کتابداری در صفحه معرفی کتاب؛

- ارائه انواع شیوه‌های ارجاع جهت استفاده کاربر در پژوهش خود؛

- ارائه انواع خروجی‌های پژوهشی به کاربر، از جمله برای استفاده در پژوهیار؛

- پیاده‌سازی پروتکل‌های تبادل اطلاعات برای تبادل با سایر وبگاه‌ها یا مراکز؛

- نمایش بخش معرفی کتاب و ارجاع کاربر به پایگاه ویکی نور مرکز، برای دریافت اطلاعات بیشتر؛

- نمایش مرتبطات با هر کتاب (شرح، ترجمه، تلخیص و...)

- رصد رفتار کاربران و نمایش مرتبطات با هر کتاب، بر اساس رفتار کاربران و با استفاده از ماشین هوشمند؛

- نمایش محتواهای مشابه برای هر مطلب با استفاده از هوش مصنوعی؛

- استفاده از موتور ارجاعات: ارجاع به منبعی که پاورقی به آن اشاره کرده و از آن نام برده است، حتی در صورتی که منبع نویسنده با منبع موجود در بانک ما از حیث تعداد جلد و نوع چاپ متفاوت باشد، باز هم ارجاع انجام می‌شود؛

- ارائه گزارش در مورد میزان استفاده هر کتاب از سایر منابع؛ مثلاً شناسایی می‌شود که یک کتاب با کمک پاورقی‌ها و ارجاعاتی که دارد، به چند کتاب یا منبع دیگر ارجاع داده است؛

- ارائه گزارش در مورد اینکه چه تعداد کتاب به کتاب جاری ارجاع داده‌اند؛

- استخراج و نمایش آیات مورد استفاده و استناد در هر کتاب، و ارجاع آن به پایگاه جامع قرآنی مرکز نور؛ در حال حاضر، کتاب‌هایی تدوین شده‌اند و مثلاً آیات الأحکام را استخراج کرده‌اند که توسط بزرگان شیعه تألیف شده است؛ اما با این دستاوردهای جدید الان، می‌توانیم بگوییم آیاتی که در کتب فلسفی استفاده شده است، چیست؟ آیاتی که در کتب عرفانی استفاده شده، چه چیزی هست؟ آیاتی که در کتاب‌های کلامی شیعه یا اهل سنت استفاده شده یا در کتاب‌های زیدیه استفاده شده، چیست؟

- استخراج و نمایش احادیث مورد استفاده و استناد در هر کتاب، و ارجاع آن به پایگاه حدیث مرکز نور و ارائه گزارش‌های مختلف درباره آن؛

- امکان انتخاب لغت مورد نظر و انتقال به پایگاه قاموس نور، جهت بررسی بیشتر آن در کتاب‌های لغت؛

- لینک اسامی پدیدآورندگان به پایگاه ویکی نور، به منظور نمایش اطلاعات بیشتر درباره آنها؛

- توسعه و بهبود جست‌وجوی پایگاه و استفاده از هوش مصنوعی در جست‌وجو؛

- ایجاد فست‌های متعدد کاربردی در نمایش کتاب‌ها و در صفحه جست‌وجو در کتاب‌ها.»

مدیر کتابخانه دیجیتال نور در خصوص جایگاه و کارایی پایگاه نورلایب اظهار داشت:

«در یک بیان کلی، می‌توان گفت که پایگاه کتابخانه دیجیتال نور، در حقیقت، بستری

برای ارائه محتوای سایر پایگاه‌های مرکز به شمار می‌رود؛ یعنی پایگاه‌هایی همچون: قرآن، حدیث، قاموس، تاریخ و... که در مرکز سامان یافته‌اند، محتوای هر کدام از آنها مستند به منابع و کتاب‌هاست. وقتی کاربری در هریک از آن پایگاه‌ها وارد می‌شود، از طریق غنی‌سازی‌ها و دسترسی‌های متنوعی که در پایگاه و به اقتضای هر موضوع و علمی انجام شده، در نهایت، به کتاب و منبع مربوطه متصل می‌شود و آن کتاب‌ها و منابع، با یک مجموعه از امکانات و قابلیت‌های پژوهشی، در این پایگاه نورلاب قرار گرفته‌اند. پس، پایگاه نورلاب، به همه پایگاه‌های مرکز خدمات ارائه می‌کند.»

کتابخانه‌ها، از شاخص‌های تمدن یک کشور است

گفتنی است که سخنران این مراسم، جناب حجت‌الاسلام والمسلمین استاد عبدالحسین خسروپناه، معاون علوم انسانی و هنر دانشگاه آزاد اسلامی بودند. در اینجا برخی از بیانات ایشان، در ادامه ارائه می‌شود:

«در آغاز سخن، خدا را شاکرم که توفیق نصیب این کمترین کرد تا در جمع شما اساتید بزرگوار حضور پیدا کنم و عرض ادبی داشته باشم. کار بزرگی را که سروران عزیز در مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی انجام داده‌اند، کار ارزنده و مهم و بزرگ و بین‌المللی است. عزیزانی که اهل تحقیق هستند، می‌دانند که چقدر این مرکز ارزشمند، در فرآیند پژوهش و در روش‌شناسی تحقیق، به محققان کمک می‌کند. امروز هم بزرگ‌ترین کتابخانه دیجیتال که بیش از هفتاد هزار کتاب را در خود جای داده است، با ظرفیت کاربست فراوان و با استفاده از هوش مصنوعی، یکی دیگر از ارمغان‌ها و ارزش‌های این مرکز است که برای محققان خیلی سودمند است.»

سروران عزیز مستحضرید، بحث تاریخ

کتابخانه‌ها در جهان و ایران، یکی از شاخص‌های تمدنی است؛ یعنی اگر بخواهیم یک کشور را به لحاظ تمدنی ارزیابی کنیم، یکی از شاخصه‌های آن، کتابخانه‌های آن کشور است. ایران از قبل از اسلام، مهد علم و دانش بوده است. کتابخانه‌های بزرگی در قبل از دوره هخامنشی بوده و صدها سال قبل از میلاد مسیح، بزرگ‌ترین کتابخانه‌ها را ایرانیان داشته‌اند. کتاب‌های فلسفی، هیئت، کیمیا و علوم پزشکی، در این کتابخانه‌ها وجود داشته است.

اسکندر مقدونی وقتی ایران را فتح کرد، کتاب‌های ایران را آتش زد. در جایی من می‌خواندم که ارسطو همراه او بود و کتاب‌های مهم را جمع‌آوری می‌کرد و ظاهراً ارسطو در تألیف علم منطق، از کتابخانه‌ها و کتاب‌های ایرانیان استفاده کرده است. ابن ندیم می‌گوید: کتابخانه‌های ایران آن قدر زیاد بودند که وقتی لشکری به ایران می‌کرد، همین که جایی را آتش می‌زدند، باز می‌دیدند یک جای دیگر، کتابخانه‌ای هست. یا ابومشعر بلخی ایرانی می‌گوید: در ایران قبل از اسلام، کتابخانه‌های

فراوانی وجود داشته است.

بعد از اسلام نیز، اسلام احیاگر یک تمدن ارزشمند ایرانی - اسلامی در کشورهای دیگر بود. در مصر آن زمان، در شامات، در مناطق مختلف، اسلام احیاگر تمدن بود و شاخص آن هم همین کتابخانه‌ها بود؛ کتابخانه دیلمی‌ها، بهاء الدوله دیلمی، عضد الدوله دیلمی در شیراز، عماد الدوله دیلمی و نوح بن منصور سامانی، صاحب بن عباد. کتابخانه‌ها اصلاً یک ارزشی بود برای تمدن اسلامی. مرحوم شهید مطهری در کتاب «خدمات متقابل اسلام و ایران» نشان داده که چقدر اسلام به رشد علم و دانش و رشد کتابخانه‌ها در ایران نقش داشته و همچنین تا چه اندازه ایران در توسعه اسلام نقش آفرینی کرده است.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، چون نگاه حضرت امام(ره)، یک نگاه تمدنی بود و همچنین، نگاهی که مقام معظم رهبری به تمدن نوین اسلامی داشتند، ما شاهد رشد چشمگیری در حوزه کتابخانه‌ها هستیم. کتابخانه آستان قدس رضوی که از کشورهای مختلف نسخه‌ها تهیه شده و انصافاً یک مخزن بسیار عظیم در رشته‌های

حجت الاسلام والمسلمین خسرو پناه:

«این مرکز هم که با حمایت مقام معظم رهبری تأسیس شده است، الآن با استفاده از فناوری، آثار کتابخانه‌ها را به صورت دیجیتالی ارائه کرده است عزیزانی که پایگاه کتابخانه دیجیتالی را راه‌اندازی کرده‌اند، یک کار بزرگی در برابر جنگ شناختی‌ای که الآن وجود دارد، انجام داده‌اند؛ چون از این طریق، می‌توان آثار متفکران اسلامی را به دنیا عرضه نمود. چه بسیار محققان اسلام‌شناس داریم که وقتی با این آثار و منابع ارتباط پیدا می‌کنند، اسلام ناب را می‌فهمند و با آثار اهل بیت عصمت و طهارت (ع) آشنا می‌شوند»

علوم اسلامی نیز در سخنان کوتاهی، ضمن تشکر از حضار محترم و میهمانان گرامی، اظهار داشتند: «کتابخانه دیجیتالی نور که امروز نسخه دوم آن راه‌اندازی می‌شود، حاصل تلاش بسیاری از همکاران مرکز در بخش‌های مختلف هست که در طول سی سال گذشته، تلاش‌های فراوانی انجام داده‌اند. لازم می‌دانم از همه آنان قدردانی کنم.» ■

زمان، این ابزارها و امکانات در دسترس بود، می‌توانستم طی دو هفته آن را سامان بدهم. عزیزانی که پایگاه کتابخانه دیجیتالی را راه‌اندازی کرده‌اند، یک کار بزرگی در برابر جنگ شناختی‌ای که الآن وجود دارد، انجام داده‌اند؛ چون از این طریق، می‌توان آثار متفکران اسلامی را به دنیا عرضه نمود. چه بسیار محققان اسلام‌شناس داریم که وقتی با این آثار و منابع ارتباط پیدا می‌کنند، اسلام ناب را می‌فهمند و با آثار اهل بیت عصمت و طهارت (ع) آشنا می‌شوند. این واقعیتی که الآن ما در حوزه جنگ شناختی با آن مواجه هستیم، باید از ابزارهای روز استفاده کنیم و مثل جهادی که در هشت سال دفاع مقدس داشتیم و یا مثل جهادی که در دفاع از عتبات و حرم‌های شریفین داشتیم، باید بتوانیم این دفاع و کار ایجابی ارزشمند را نیز که تکثیر معرفت اسلامی است، از طریق فضای مجازی داشته باشیم.»

در پایان این مراسم، جناب حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمدحسین بهرامی، رئیس محترم مرکز تحقیقات کامپیوتری

مختلف، از علوم غریبه گرفته تا علوم متعارف حوزه‌های علمیه و دانشگاه‌هاست و الآن در این کتابخانه آستان قدس رضوی، این منابع ارزشمند وجود دارد. همچنین، می‌توان به کتابخانه آستانه مقدسه حضرت معصومه (س)، کتابخانه آیت‌الله مرعشی نجفی (ره)، کتابخانه ملی، کتابخانه مجلس و یا در سال‌های اخیر که کتابخانه‌های تخصصی که حضرت آیت‌الله العظمی سیستانی در قم راه‌اندازی کرده‌اند، اشاره کرد. توجه ویژه‌ای که مراجع معظم تقلید و در رأس همه آنها، مقام معظم رهبری، در خصوص توسعه کتابخانه‌ها داشتند، ستودنی است.»

حجت‌الاسلام والمسلمین خسرو پناه، به جایگاه مرکز نور و ارزش محصولات تولیدی آن اشاره کرد و گفت:

«این مرکز هم که با حمایت مقام معظم رهبری تأسیس شده است، الآن با استفاده از فناوری، آثار کتابخانه‌ها را به صورت دیجیتالی ارائه کرده است. من خودم یک زمانی می‌خواستم نقدی بر شبهه پلورالیزم دینی بنویسم. خیلی وقت گذاشتم. اگر آن